

Vélemény, vita

NŐI KÉPVISELET A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIÁN¹

REPRESENTATION OF WOMEN IN THE HUNGARIAN ACADEMY OF SCIENCES

Somogyi Péter

az MTA rendes tagja, MTA Kísérleti Orvostudományi Kutatóintézet, Budapest, Oxfordi Egyetem Farmakológiai Intézet,
Oxford, Nagy-Britannia
peter.somogyi@pharm.ox.ac.uk

Kulcsszavak: levelezőtag-választás, diszkrimináció, megkülönböztetés, esélyegyenlőség, egyenjogúság, választási rendszer

Keywords: election of corresponding members, discrimination, equal opportunity, election system

Tisztelt Elnök Úr, tisztelt Elnökség, kedves Akadémikus Társaim!

Örömmel hallgattam Lamm Vanda akadémikus asszony beszámolóját a Nők a Kutatói Életpályán Elnöki Bizottság munkájáról, melynek keretében azt vizsgálták, hogyan mozdíthatná elő a kutatói pályát választó nők esélyegyenlőségét az Akadémia. Az alapos munka eredményeit az Elnöki Bizottság jelentése részletesen összefoglalja, s rámutat a nők esélyegyenlőségét akadályozó tényezőkre. Visszatekintve az elmúlt néhány évtizedre megkérdezem, hogy ezek között van-e újdonság, amiről eddig nem tudtunk. Én nemigen találtam ilyet. Miért foglalkozunk hát mindig újra ezzel a kérdéssel? Mert nem tettünk eleget azért, hogy biztosítsuk a nők tudományos önmegvalósításának feltételeit. Pedig országunk tudományos haladásának érdekei ezt kívánják. Nem az analízis és a jó szándék hiányzik, hanem a *tettek*. Mint már megírtam, *eljött a tettek ideje* (Somogyi, 2016, 2017).

Itt most csak egy problémát emelnék ki, a női akadémikusok alacsony arányát ahhoz képest, hogy a nők mennyivel járulnak hozzá a magyar tudomány eredményeihez. Erre egy évvel ezelőtt is felhívtam már tisztelt figyelmüket. A 2016-ban megválasztott huszonhat új akadémikus között nincs egyetlen nő sem, ezzel 6,6%

¹ Felszólalás az Akadémia 188. közgyűlésén, 2017. május 8.

lett a női akadémikusok aránya. A 2015-ben jelölt, nemzetközileg elismert, kiváló tudós nők ismeretében mellőzésük okát választási rendszerünkben feltételezem. Júliusban megjelent véleményemhez tizenegy akadémikus szolt hozzá (Buzsáki, 2016; Csépe, 2017; Csermely, 2017; Falus, 2016; Hadas, 2016; Hargittai, 2016; Kamarás, 2016; Lamm, 2016; Nagy, 2016; Pléh, 2016; Soltész, 2016), írásaikért itt is köszönetet mondok.

Mindnyájan megkapták a *Magyar Tudomány* májusi számát, melyben összegeztem válaszomat, de a teljes anyagot is szívesen elküldöm bárkinek pdf-formában. Tanulmányomban szerepel egy grafikon, mely megjósolja, hogy ha tartani tudjuk a női arány évi 0,17%-os emelkedését – ez a huszonöt éves átlag –, amire semmi biztosíték nincs, akkor 2150-re érik el a nők a 30%-ot közöttünk. De miért kellene ilyen magas arányra törekednünk, kérdezték a Biológiai Osztály tagjai? Azt javasoltuk, hogy közgyűlésünkön foglaljuk az Alapszabályba, hogy mindaddig, amíg a nők el nem érik a női akadémiai doktorok kb. 16-18%-os arányát az akadémikusok között is, az Akadémikusok Gyűlése szavazzon minden olyan női jelölt levelező tagságáról, akit 50% felett megszavazott bármelyik osztály. Ismétlem, a Biológiai Osztály nem azt javasolta, hogy automatikusan válasszuk meg őket, de legalább szavazzunk róluk.

Ezt a szerény javaslatot az Elnök, az Elnökség és az Alapszabály Módosító Bizottság nem támogatta, és nem is került az osztályok elé megvitatásra. E szimbolikus lépés elutasításával történelmi lehetőséget hagyunk ki! Szimbolikus lett volna, hiszen a javasolt mechanizmussal is csak egy-két jelöltről lett volna szó: 2016-ban egyetlen jelölt volt, aki 50%-nál több szavazatot kapott, s nem lett megválasztva. De legalább a szép szavak mellett szimbolikusán példát mutathattunk volna egy konkrét *tettel*. Nem *pozitív diszkriminációt* javasolt a Biológiai Osztály, amint ezt egyesek félremagyarázni igyekeztek, hanem részleges kompenzációt az esélyegyenlőség elősegítésére az életpálya során fennálló hátrányokért, mint azt Lamm akadémikus asszonytól hallottuk. De a javaslatot az Elnökség nem támogatta! Ehelyett egy pozitív szándéknyilatkozatot szavaztunk meg az Alapszabály módosítására Lovász elnök úr előterjesztésére².

² Mivel Tudományos Akadémia vagyunk, döntéseink eredményeinek mérhetőnek kellene lenniük, s ez vonatkozik a nők esélyegyenlőségének biztosítására is. Szerencsénkre Elnökünk matematikus, így az általunk megszavazott javaslatának várható eredményét mérni tudja majd. Sajnos én nem fejlődtem statisztikában egyetemi hallgató korom óta. Figyelembe véve azonban az elmúlt választás tendenciáját 1990-től (lásd Somogyi, 2017), a kommunizmus összeomlása óta, az ELTE-n tanultak alapján azt várom, hogy – a fordulónként választott nők számát az évek függvényében ábrázolva és linearitást feltételezve – az egyenes 2019-ben ($y = 0,27x + 0,8$) 3,77 értéket ér el; azaz, ha semmi nem változik, és minden marad, ahogy eddig volt, akkor négy nő kerülne be. Ha öt vagy több női levelező tagot választanánk, akkor reménykedhetnénk, hogy ezt a tendenciát fenntartva a jövőben, Elnök úr javaslata változást hozott. Ha négynél kevesebb nőt választanánk levelező tagnak, akkor folytatjuk a 2016-ban megkezdett visszafelé lépegetést.

Kérem, aki úgy gondolja, hogy jóslatom (Somogyi, 2017) a nők arányának további csökkenésére a jelen választási rendszerben téves, írja meg nekem. Mióta a nőknek az Akadémián történő diszkriminációjáról írtam, száznál több levelet kaptam az Akadémia kül- és tiszteleti tagjaitól, valamint női akadémiai doktortól. Ezek a levelek megerősítették azt a véleményemet, hogy tennünk kell valamit, mert ha fenntartjuk a jelen választási rendszert, két év múlva a következő választás után ismét szegyenkezhetünk. Legalábbis azok közülünk, akik úgy gondolják, hogy más akadémiákhoz képest helyzetünk a női akadémikusok 6,6%-os arányával szégyellni való. Mindnyájan felelősek vagyunk azért, hogy lesz-e változás, és mikor³.

Kérem támogatásukat, hogy legyen változás! Köszönöm.

IRODALOM

- Buzsáki György (2016): Nők az Akadémián. *Magyar Tudomány*, 177, 12, 1527. <http://www.matud.iif.hu/2016/12/18.htm>
- Csépe Valéria (2017): Túl az üvegplafonon. Reflexiók Somogyi Péter tagtársunk javaslataira. *Magyar Tudomány*, 178, 3, 359–364. <http://www.matud.iif.hu/2017/03/12.htm>
- Csermely Péter (2017): A nők tudományos előmenetele mint felülről korlátozódó hálózatos jelenség. *Magyar Tudomány*, 178, 5, 624–626. <http://www.matud.iif.hu/2017/05/16.htm>
- Falus András (2016): Somogyi Péter akadémikus javaslatához. *Magyar Tudomány*, 177, 10, 1264. <http://www.matud.iif.hu/2016/10/17.htm>
- Hadas Miklós (2016): Az MTA és a férfiuralom. *Magyar Tudomány*, 177, 11, 1391–1393. <http://www.matud.iif.hu/2016/11/15.htm>
- Hargittai Magdolna (2016): Korlátozott pozitív diszkrimináció. *Magyar Tudomány*, 177, 7, 856. <http://www.matud.iif.hu/2016/07/12.htm>
- Kamarás Katalin (2016): Nők az Akadémián. *Magyar Tudomány*, 177, 7, 866. <http://www.matud.iif.hu/2016/07/13.htm>
- Lamm Vanda (2016): Nők az Akadémián. *Magyar Tudomány*, 177, 7, 867. <http://www.matud.iif.hu/2016/07/14.htm>
- Nagy László (2016): Hozzászólás Somogyi Péter tagtársunk javaslataihoz. *Magyar Tudomány*, 177, 10, 1262–1263. <http://www.matud.iif.hu/2016/10/16.htm>
- Pléh Csaba (2016): Szakmák és nők. *Magyar Tudomány*, 177, 9, 1131–1132. <http://www.matud.iif.hu/2016/09/14.htm>
- Soltész Iván (2016): Nők a Magyar Tudományos Akadémián. *Magyar Tudomány*, 177, 9, 1130.
- Somogyi Péter (2016): Alkalmasak-e a magyar nők az MTA tagságára? *Magyar Tudomány*, 177, 7, 862–864. <http://www.matud.iif.hu/2016/07/11.htm>

³ Hozzászólásom napján a brit Academy of Medical Sciences, melynek tagja vagyok, bejelentette, hogy 2017-ben tizenhét nőt választott tagjai közé, akik az új tagok 37%-át adják. Ezzel szemben az MTA Orvosi Osztályán négy nő (12%), a Biológiai Osztályán két nő (6%) van, s egyik sem választott nőt 2016-ban. <https://acmedsci.ac.uk/more/news/highest-percentage-of-women-elected-to-academy-as-top-scientists-recognised-with-fellowship>

Somogyi Péter (2017): A számok beszélnek. Válasz az *Alkalmasak-e a magyar nők az MTA tagságára* c. cikkemre érkezett hozzászólásokra. *Magyar Tudomány*, 178, 5, 627–630. <http://www.matud.iif.hu/2017/05/17.htm>

URL1: <https://acmedsci.ac.uk/more/news/highest-percentage-of-women-elected-to-academy-as-top-scientists-recognised-with-fellowship>